

မွေအမေးအဖြေများ
၁၃။ ဗုဒ္ဓမွေးဖွားနှစ် နှစ်မျိုး

ဗုဒ္ဓ မွေးဖွားနှစ် နှစ်မျိုး

ရိုသေစွာ လျှောက်တင်လိုက်ပါတယ် အရှင်ဘုရား၊

တပည့်တော်မက ကာလီဖိုးနီးယားတက္ကသိုလ် UC Davis မှာ တက်ရောက် ပညာသင်နေတဲ့ မြန်မာ ကျောင်းသူပါ။ Religious Study (ဘာသာရေး လေ့လာမှု) အတန်းကို တက်နေရလို့ ဗုဒ္ဓဘာသာအကြောင်းကို လေ့လာရရင်း အရှေ့တိုင်းနှင့် အနောက်တိုင်း ပညာရှင်တွေရေးတဲ့ ဗုဒ္ဓဘာသာ ကျမ်းစာ အုပ်တွေကို ဖတ်ရှုရပါတယ်။ အဲဒီလို ဖတ်ရင်း အခက်အခဲ တစ်ခုက ဗုဒ္ဓဘုရား ဖွားမြင်တဲ့နှစ်ကို ဖော်ပြကြရာမှာ အချို့က ဘီစီ ၅၆၃၊ အချို့ကျတော့ ဘီစီ ၆၂၃ လို့ နှစ်မျိုး ကွဲပြားစွာ ဖော်ပြကြပါတယ်။ အဲဒါ ဘာကြောင့်ပါလဲ။ တပည့်တော်အနေနဲ့ ဘယ်ခုနှစ်ကို အတည်ယူသင့်ပါသလဲ။ အဲဒါလို ကွဲပြားနေရ တာဟာ အဓိကဘာကြောင့်ပါလဲ ရှင်းပြပေး စေလိုပါသည် အရှင်ဘုရား။

ရိုသေလေးစားစွာဖြင့်
လူစီဝင်း၊ USA

ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓမွေးနှစ်

ဗုဒ္ဓပရိနိဗ္ဗာန်စံတဲ့ နှစ်စဉ် ဘာသာနာနှစ် - ၁ လို့ စတင် ရေတွက်ပါတယ်။ ယနေ့ (မြန်မာ့က္ခရာ ၁၃၆၉-ခုနှစ်) မှာ ဘာသာနာနှစ် ၂၅၅၁။ ရောက်ဆဲ ခရစ်နှစ် ၂၀၀၇ ကို ဘာသာနာ ၂၅၅၁ မှ နုတ်ရင် ဘီစီ ၅၄၄၊ ဒါဗုဒ္ဓပရိနိဗ္ဗာန်စံတဲ့နှစ်။ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတဲ့နှစ်ကို နုတ် ပြီး သက်တော် ၈၀-ကို ထပ်ပေါင်းရင် ဗုဒ္ဓမွေးမြင်တာ (၅၄၃+၈၀) ဘီစီ ၆၂၃။ သီဟိုဠ်၊ မြန်မာ၊ ယိုးဒယား၊ ကမ္ဘောဒီးယား၊ လာအိုစတဲ့ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓ ဘာသာနိုင်ငံတွေ လက်ခံတဲ့ မြတ်ဗုဒ္ဓ ဖွားတော်မူတဲ့နှစ် ဖြစ်ပါတယ်။

ဒါဟာ သီရိလင်္ကာနိုင်ငံနဲ့ ဗုဒ္ဓသာသနာသမိုင်းစဉ် ကို ဖော်ပြတဲ့ မဟာဝံသကျမ်းနှင့် A ညီဖြစ်ပါတယ်။ မဟာဝံသကျမ်းကို A လွန်ရှေးကျတဲ့ A ချိန်ကပင် သီဟိုဠ် မဟာဝိဟာရကျောင်းတိုက်က ပညာရှင်တွေ သီဟိုဠ်ဘာသာနဲ့ ရေးသားခဲ့ပြီး A ဒီ ၅၂၀ လောက်မှာ ပါဠိဘာသာပြန်ဆိုခဲ့ပါတယ်။ ယနေ့ ထေရဝါဒနိုင်ငံတွေမှာ လက်ခံနေကြတဲ့ ဗုဒ္ဓဘာသာ ပါဠိစာပေ (ဘုရားဟော ပါဠိတော်တွေက လွဲရင်) A ၇-လုံးနီးပါးကို မဟာဝိဟာရကျောင်းတိုက်ထွက် ပညာရှင်တွေ ရေးခဲ့တာပါ။ ဒါကြောင့် ဘီစီ ၆၂၃ ဗုဒ္ဓမွေးနေ့ A ဆိုတာ မဟာဝိဟာရကျောင်းတိုက်က မထေရ်စဉ်ဆက် မှတ်ယူလာတဲ့ A ယူA ဆ၊ ထေရဝါဒ မှတ်တမ်းများရဲ့ A ယူA ဆ ဖြစ်တယ်လို့လဲ ဆိုနိုင်ပါတယ်။

ဒါကြောင့်လဲ လွန်ခဲ့တဲ့ နှစ်ပါးဆယ်လောက်က ထေရဝါဒနိုင်ငံတွေမှာ ဗုဒ္ဓသာသနာ ၂၅၀၀ ပြည့်ပွဲတွေ ကျင်းပခဲ့ကြတာ ဖြစ်ပါတယ်။

က္ခယသမိုင်းနှင့် ညှိခြင်း

မဟာဝံသနှင့် A ဥကထာကျမ်းများ A ဆို၊ မဇ္ဈိမဒေသ မင်းဆက်၊ ကမ္ဘာ့သမိုင်းမှတ်တမ်းများ၊ သံဂါယနာမှတ်တမ်းများ၊ ဆရာစဉ်ဖော်ပြချက်၊ A သောက ကျောက်စာ၊ မြောက်ပိုင်း ဗုဒ္ဓဘာသာမှတ်တမ်းများ၊ A နိဗ္ဗာန်တောင်ပိုင်းမှ ရှေးဟောင်းကျောက်စာ A ချို့၊ A ဒါတွေ A ၇-လုံးကို ညှိနှိုင်း တိုက်ဆိုင်ပြီးနောက် ဘီစီ ၆၂၃ ဗုဒ္ဓမွေး နှစ် A ဆိုနဲ့ ပတ်သက်ပြီး စဉ်းစားစရာ တွေ့လာရတယ်။ ပညာရှင်တွေက ဗုဒ္ဓမွေးနှစ်ကို ဘီစီ ၅၆၃ လို့ ယူဆလိုကြတယ်။ ဒါလဲ မဟာဝံသကျမ်း (A ခန်း ၅၊ ဂါထာ A မှတ် ၂၁) မှာ ဖော်ပြတဲ့ A နိဗ္ဗာန်တောင်ပိုင်း A သောကမင်းဟာ ဗုဒ္ဓပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီးနောက် ၂၁၈-နှစ် A ကြာမှာ နန်းတက်တယ်ဆိုတဲ့ A ချက်ကိုပဲ A ဖြေခံတာပါ။

မဟာဝံသနဲ့ ဝိနယ A ဥကထာကျမ်းများ A လို A ရ A ဇာတသတ္တု (ဗုဒ္ဓမလွန်မီ ၈+ လွန်ပြီးနောက်) ၂၄၊ ဥဒယသဒ္ဓ ၁၆၊ A နရဒ္ဓနှင့် မုဏ္ဍ ၈၊ နာဂဒါသက ၂၄၊ သုသုနာဂ ၁၈၊ ကာဠာသောက ၂၈၊ ၎င်း၏သား ဆယ်ယောက် ၂၂၊ နန္ဒမင်းသား ကိုးယောက် ၂၂၊ စန္ဒဂုတ္တ ၂၄၊ ဝိန္ဒုသာရ ၂၈၊ A သောက (ဘိသိက်မခံမီ ၄ +) နန်းစံ ၁၈-နှစ် မြောက် (ဗုဒ္ဓလွန်ပြီးနောက် နှစ်ပေါင်း ၂၃၆-နှစ် A ကြာ) မှာ A သောကရဲ့ သားတော် A ရှင်မဟိန္ဒ သီဟိုဠ်ကို ရောက်တယ်။ စန္ဒဂုတ္တဟာ A သောကရဲ့ ဘိုးတော်ပါ။ A သောကဟာ နန်းရပြီး ၄-နှစ်ကြာမှ ဘိသိက်ခံတာ ဖြစ်လို့ ဘိုးတော် စန္ဒဂုတ္တမင်းနဲ့ A သောကတို့ A ကြား ဖော်ပြပြီး နန်းစံနှစ်တွေ A ရ ၅၆ နှစ် ကွာတယ်။ ဒါကြောင့် စန္ဒဂုတ္တဟာ ဗုဒ္ဓနောက် (၂၁၈-၅၆) ၁၆၂-နှစ် A ကြာမှာ နန်းစိုက်တယ်။ A နိဗ္ဗာန်သမိုင်း A ရ စန္ဒဂုတ္တနန်းတက်နှစ်ဟာ ဘီစီ ၃၂၁။ ဒီတော့ ဗုဒ္ဓ ပရိနိဗ္ဗာန်စံနှစ်ဟာ ဘီစီ (၃၂၁+ ၁၆၂) ၄၈၃။ သက်တော် ၈၀ ပေါင်းရင် မြတ်ဗုဒ္ဓ မွေး ဖွားနှစ်ဟာ (၄၈၃+၈၀) ဘီစီ ၅၆၃။

က္ခယသမိုင်း A ရ ဂရိဘုရင် A လက်စန္ဒာ သ ဂရိတ်ဟာ ဘီစီ ၃၂၅ မှာ A နိဗ္ဗာန်စံ ပန်ဂျပ်ပြည်နယ် A ထိ A ၁၆ နိုင်ငံပြီး A နိဗ္ဗာန် A ပြန် ဘီစီ ၃၂၃ မှာ လမ်းမှာ ကွယ်လွန်တယ်။ A နိဗ္ဗာန်သုရင် စန္ဒဂုတ္တမောရိယမင်းက A လက်စန္ဒာရဲ့လူတွေကို နှိမ်နင်းခဲ့တယ်။ A ဒီ A ချိန်က A သောကမင်း မမွေးဖွား

သေးဘူးလို့ အိန္ဒိယသမိုင်းနဲ့ ကမ္ဘာ့သမိုင်းတွေအရ သိရတယ်။ ဒါကြောင့် ဗုဒ္ဓဖွားနှစ်ကို ထေရဝါဒီတို့ ယူဆသလို ဘီစီ ၆၂၃ ယူရင် စန္ဒဂုတ္တနဲ့ အလက် စန္ဒာတို့ကို ခေတ်ပြိုင်ဆိုတဲ့ အိန္ဒိယသမိုင်းတွေနဲ့ ဆန့်ကျင်သွားပါ လိမ့်မယ်။

မင်းဆက်နှစ် ပိုလာခြင်း

၁၉၀၇ ခုနှစ်က မဟာဝံသပါဠိကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန် ဆိုခဲ့တဲ့ ပါဠိ ပါမောက္ခ ဝီလျံဂျိတ်ဂါ (Wilhelm Geiger) ဟာ မဟာဝံသနဲ့ စုစည်းသော ကျမ်းတွေမှာ ဖော်ပြတဲ့ သီဟိုဠ်မင်းဆက်ကို အသေးစိတ် လေ့လာတဲ့အခါ အေဒီ ၁၀၀၀ ခန့်က အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း စောဠတိုင်းသားတို့ သီဟိုဠ်ကို ကျူးကျော်တဲ့အချိန်ကို ဖော်ပြတဲ့ သက္ကရာဇ်တွေမှာ ၆၂-နှစ်လောက် ကွာဟနေတာကို တွေ့ရှိခဲ့တယ်။

တွေ့ရှိပုံက ဒီလိုပါ။

စုစည်းသောကျမ်း A ခန်း ၅၃ အရ တတိယ ဥဒယ မင်း (ဗုဒ္ဓနှစ် ၁၄၉၇ နန်းတက်) ပရက္ကမပဏ္ဍာမင်း (ဗုဒ္ဓနှစ် ၁၅၉၀ နန်းတက်)တို့ရဲ့ A ကြားကာလကို ၉၃-နှစ်နှင့် ၈-ရက်လို့ သိရတယ်။ အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း Tanjore နယ်က စောဠဘုရင် ရာဇိန္ဒြရာဇစောဠဒေဝမင်း ရေးထိုးခဲ့တဲ့ ကျောက်စာမှာ စုစည်းသော ကျမ်းမှာ ဆိုတဲ့အတိုင်း တတိယ ဥဒယမင်း နန်းတက်ပြီးစမှာ စောဠတိုင်းသားတို့ သီဟိုဠ်ကို စစ်ချီကြောင်း ဖော်ပြလို့ ဒီမင်းနှစ်ပါး ခေတ်ပြိုင်နေတာကို တွေ့ရတယ်။ စောဠဒေဝရဲ့ နန်းတက်နှစ်ကို အေဒီ ၁၀၁၁ လို့ အိန္ဒိယ သမိုင်းဆရာတို့ ဆိုတယ်။ စောဠတို့ သီဟိုဠ်ကို စစ်ချီတာ စောဠဒေဝမင်း နန်းစံ ၄-နှစ်မြောက် (အေဒီ ၁၀၁၅)။ ဒါဟာ စုစည်းသောကျမ်းလာ တတိယဥဒယ နန်းတက်နှစ် (ဗုဒ္ဓနှစ် ၁၄၉၇) ဖြစ်နေတယ်။

ဒီတော့ ဗုဒ္ဓနှစ် ၁၄၉၇ ဟာ အေဒီ ၁၀၁၅ (ဒီအေ လို ပုံမှန် သမိုင်းဆရာတို့ ပြသလို တတိယဥဒယ နန်းတက်နှစ်ကို အေဒီ ၉၄၆ လို့ မဆို နိုင်တော့ဘူး)။ ဒါဆို ဗုဒ္ဓ ပရိနိဗ္ဗာန်နှစ် ဘီစီ (၁၄၉၇-၁၀၁၅) ၄၈၃၊ မွေးဖွားနှစ် ဘီစီ ၅၆၃ လို့ အဓိပ္ပာယ် သက်ရောက်သွားတာပဲ။

တတိယ ဥဒယမင်းကစပြီး ပထမ ပရက္ကမဗဟုမင်း တိုင်အောင် မင်းဆက်ကို အသေးစိတ်ရေးခဲ့သူ စုစည်းသောကျမ်းပြုဆရာဟာ တတိယ ဥဒယမင်း နန်းတက်နှစ်ကို ဗုဒ္ဓနှစ် ၁၄၉၇ (စောဠ ကျောက်စာနှင့်အညီ အေဒီ ၁၀၁၅)၊ ပရက္ကမပဏ္ဍာ နန်းတက်နှစ်ကို ဗုဒ္ဓနှစ် ၁၅၉၀ (အေဒီ ၁၀၄၆)၊ ပထမ ပရက္ကမဗဟု နန်းတက်နှစ်ကို ဗုဒ္ဓနှစ် ၁၆၉၇ (အေဒီ ၁၁၅၃) လို့ ဖော်ပြခဲ့ပေမဲ့ တတိယ ဥဒယနန်းတက်နှစ်မှာ ကျန်ဘုရင် နှစ်ပါး နန်းတက်နှစ်နဲ့ မတူတဲ့အခြေခံ (သမိုင်းမှတ်တမ်းများ) က လာတယ်ဆိုတာကို သတိပြုခဲ့မိပုံ မရဘူး။

တတိယဥဒယနှင့် ပရက္ကမပဏ္ဍာ A ကြားကို ၎င်းအလို ၉၃-နှစ် ဆိုပေမဲ့ အမှန်တော့ ၃၁-နှစ် (အေဒီ ၁၀၁၅-၁၀၄၆) သာ ကွာပြီး ၆၂-နှစ် ပိုထွက်လာတာကို အံ့ဩဖွယ် တွေ့ရတယ်။

ဗုဒ္ဓဖွားနှစ် ၂ မျိုး ဖြစ်သွားခြင်း

အိန္ဒိယ ၆၂-နှစ် ပိုထွက်လာတာ ဘယ်မင်းဆက်ရယ်လို့ အတိအကျ မပြနိုင်ဘူးလို့ ဆိုပေမဲ့ သံသယဖြစ်နိုင်တဲ့ အချက်အချို့ကို ဝိုင်ဂါက ထောက်ပြခဲ့တယ်။ ဥပမာ အသက် ၃၇-နှစ်မှာ မင်းဖြစ်ပြီး နန်းသက် ၇၀ ကြာခဲ့တဲ့ ပဏ္ဍိကာဘယ (ဘီစီ ၄၃၇-၃၆၇) (ဒီမင်းလဲ အသက် သိပ်ရှည်လို့ ပုံမှန်တော့ မဟုတ်ဘူးတဲ့) ကို ဆက်ခံတဲ့ သူရဲ့သားဖြစ်သူ မုဋ္ဌသိဝဟာ ပဏ္ဍိကာဘယ မင်းမဖြစ်ခင် (အသက် ၃၇ နှစ်မတိုင်ခင်) က လက်ထပ်ခဲ့တဲ့ မိဖုရား သုဝဏ္ဏဝတီက ဖွားမြင်သတဲ့။ ဒါကြောင့် မုဋ္ဌသိဝ မင်းပြုတဲ့အခါ အနည်းဆုံး အသက် ၇၀။ ဒါပေမဲ့ မုဋ္ဌသိဝ နန်းစံ သက်တမ်း ၆၀-နှစ်လို့ မဟာဝံသမှာ ဆိုတယ်။ ဒါဆိုရင် မုဋ္ဌသိဝ အသက် ၁၃၀ ဖြစ်သွားတာမို့ ယုတ္တိမတန်ပေဘူး။

သီဟိုဠ် A စဉ်အလားသမိုင်းဟာ အချို့ဖြစ်စဉ်တွေကို အမှန်အတိုင်း ထိန်းသိမ်းထားနိုင်မှာ ဖြစ်ပေမဲ့ ဘုရင့် နန်းစံနှစ်တွေနဲ့ ပတ်သက်ရာမှာတော့ ဝိဇယမင်း သီဟိုဠ်မှာ နန်းစံနှစ်ကို ဗုဒ္ဓပရိနိဗ္ဗာန်နှစ်နှင့် ထပ်တူဖြစ်အောင် ဆွဲဆန်ထားဖွယ်ရှိတယ်လို့ ဝိုင်ဂါကယူဆခဲ့တယ်။ အိန္ဒိယ ယူဆလို ဝိုင်ဂါဟာ မဟာဝံသအဆို ဘီစီ ၅၄၄ နှစ်ထဲက (ကမ္ဘာ့သမိုင်းတွေနဲ့အညီ) ၆၁-နှစ် လျှော့ပစ်ဖို့ တင်ပြခဲ့တာကို Dr. ဝါလ်ပိုလာ ရာဟုလာစတဲ့ ပညာရှင်တွေ မငြင်းသို့မဟုတ် လက်ခံကြတဲ့အတွက် အနောက်တိုင်း ပညာရှင်တွေအကြား ဗုဒ္ဓ ပရိနိဗ္ဗာန်နှစ် ဘီစီ ၄၈၃၊ ဗုဒ္ဓဖွားမြင်နှစ် ဘီစီ ၅၆၃ လို့ ဆိုလာကြတာပါ။

မဟာဝံသအလို ဗုဒ္ဓပရိနိဗ္ဗာန်နှစ်မှာ ဝိဇယမင်း သီဟိုဠ်ကို ရောက်တယ်ဆိုပေမဲ့ ပထမဆုံး ဗြဟ္မီအက္ခရာနဲ့ ရေးထိုးထားတဲ့ သီဟိုဠ် အနုရာဇပုရမြို့နား မှာရှိတဲ့ ဆီရန် ဒေရန်ယဂါလ (Siran Deraniyagala) ကျောက်စာအရ အဆိုပါ ဝိဇယမင်း သီဟိုဠ်ရောက်ချိန်ဟာ ဘီစီ ၄၈၀-ခန့် ဖြစ်တာကို တွေ့ရတယ်။ ဒါကြောင့် မဟာဝံသအလို ဝိဇယဘုရင် သီဟိုဠ်ရောက်နှစ်နဲ့ အိန္ဒိယကရိတ် ဗြဟ္မီကျောက်စာအဆို ကွဲလွဲ နေတာဟာ ဝိုင်ဂါရဲ့ အယူအဆ (ဘီစီ ၅၆၃ ဗုဒ္ဓဖွား) ကို ထောက်ခံသလို ဖြစ်နေတယ်။

ဗုဒ္ဓလွန်းပြီး နှစ်တစ်ရာကြာမှာ ကျင်းပတဲ့ ဒုတိယ သံဂယနာမှာ ဗုဒ္ဓကိုသိမိလိုက်တဲ့ မထေရ်ကြီးတွေ ပါတယ်ဆိုတဲ့ လူ့သက်တမ်းကို အခြေပြု ဖော်ပြတဲ့ အထက်ပါ အယူအဆ နှစ်မျိုးနဲ့ လုံးဝခြားနားတဲ့ ဗုဒ္ဓမွေးနှစ် နောက်တစ်မျိုး တင်ပြထားတာလဲ ရှိပါသေးရဲ့။ သုတေသနရဲ့ သဘောအရ မသေချာသေးသရွေ့ အထောက်အထား ပြည့်စုံ ခိုင်လုံတဲ့အထိ ဆက်လက် ရှာဖွေစဉ်းစားနေရဦးမှာပါ။ □

